

СТАНОВИЩЕ

МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ
ПЛОВДИВ
Вх. № Р-180 / 04 / 12 / 2020 г.

от д-р **Виктория Сарафян-Озанян, дм, дмн,**
професор по имунология в Медицински университет – Пловдив,
ръководител на катедра „Медицинска биология”
на дисертационен труд за присъждане на научна степен “**Доктор на науките**”
по научна специалност “**Ревматология**”

Автор: Росица Валериева Каралилова, дм

**Тема: “ОБРАЗНИ И СЕРУМНИ БИОМАРКЕРИ ЗА БЕЛОДРОБНО И СТАВНО
ВКЛЮЧВАНЕ ПРИ ПАЦИЕНТИ СЪС СИСТЕМНА СКЛЕРОЗА”**

Общи данни

Рецензията е изготвена в изпълнение на Заповед № Р-1843/22.10.2020 на ректора на МУ-Пловдив, въз основа на представен на хартиен и електронен носител дисертационен труд в обем от 150 страници, 40 страници книгопис и 19 страници приложения. Прочитът на дисертацията оставя цялостното впечатление за добросъвестно изработена и компетентно написана дисертация.

Тя е структурирана по правилата за изготвяне на дисертационен труд с известно изместване на баланса между отделните ѝ части. Основните раздели са представени, както следва: въведение – 2 стр.; литературен обзор – 68 стр.; цел и задачи – 1 стр.; материал и методи – 10 стр.; резултати – 36 стр.; дискусия – 20 стр.; изводи и приноси – 2 стр. и цитирани литературни източници на 40 стр. Литературният обзор по обем надхвърля резултатите и дискусията, взети заедно, което е смущаващо, особено за голяма докторска теза. Наличието на списък от 98 съкращения определно затруднява не само четенето, но и на места в текста осмислянето на информацията.

Актуалност на тематиката

Изборът на тема за дисертационен труд – биомаркери при системната склероза (SSc), е обоснован и логичен с оглед на професионалния профил на докторанта като ревматолог-клинист и изследовател. Мултифакторната етиология, неизяснената в детайли патогенеза, мултиорганното засягане и липсата на ефективна терапия поставят това заболяване във фокуса на научните търсения на редица екипи. Иmunната дисфункция, тъканното ремоделиране, фиброзата и съдовата патология предполагат наличие на молекулни и клетъчни механизми, които биха очертали нови биомаркери за диагноза, прогноза и мониторинг, а защо не и като прицелни молекули за бъдеща терапия.

Именно в тази насока е тръгнало изследването на д-р Каралилова, като то е насочено към комбинация от клетъчни и молекулни биомаркери с евентуална клинична значимост.

Познаване на проблема

В литературния обзор личи задълбочен и разностранен поглед върху проблема. Разгледани са подробно патогенезата и патофизиологията на SSc, молекулните механизми и клиничните аспекти на заболяването. Представени са инструменталните методи за оценка на белодробното и ставно засягане, които са обект на дисертационния труд.

Литературният обзор е на места ненужно детайлен и измества фокуса на анализа по отношение на конкретните цели и изследвания на докторантката. Разглеждат се подробно имунологични и молекулни механизми, клетки, молекули и рецептори, които не са обект впоследствие на самата работа и представянето им изглежда самоцелно. Още повече, че на много места има неточности в превода и във формулировките, които звучат озадачаващо и неразбираемо – напр. високопроизводителна ДНК (стр.10), пневмония (стр.132) и др.

Ако обзорът беше по-кратък, изчистен като изказ и терминология и по-конкретно насочен към целта на изследването, би бил много по-информативен. В този си вид той е по-скоро подходящ за монографичен труд. Стилът е тежък за четене, изреченията дълги, с много съкращения и понякога трудни за осмисляне.

Изводите от литературния обзор систематизират данните, но някои от тях са отдавна известни факти или азбучни дефиниции (напр. 2, 3, 8).

Целта звучи ясно, но частично съответства на съдържанието на работата. В заглавието е посочено на първо място образното изследване, а то не се открива в целта.

Задачите са формулирани прекалено конкретно, като за дисертация за ОНС „доктор“. В тях липсва търсенето на решение на научен проблем, а се изброяват само анализи на отделни цитокини, хемокини, адхезионни молекули, гликопротеини.

Материали и методи на изследването

В проучването са включени 72 пациенти и 23 здрави контроли. Единиците на наблюдение са коректно дефинирани и броят им общо и по групи е достатъчен за статистически значими изводи, макар и за дисертация на това ниво да се очаква много по-мощно проучване. Очевидно лимитацията идва от избраната нозология, която е с по-ниска честота на разпространение. Включващите и изключващи критерии са точно определени. Клиничното изследване включва както стандартните за поставянето на диагнозата SSc подходи, така и високоспециализирани методи. Лабораторните анализи покриват рутинните хематологични и биохимични тестове, някои общи и специфични

автоантитела и осем съвременни и иновативни биомаркери, изследвани чрез ELISA. Експресията на гените, свързани с възпалителния отговор, е детектирана чрез количествен PCR. За клинична оценка на състоянието на пациентите са приложени шест високоинформативни инструментални метода, които проследяват състоянието на опорнодвигателния апарат, кожата и белия дроб.

Избраните имунологични, молекулярно-биологични и инструментални техники позволяват получаване на адекватен отговор на задачите, поставени в дисертационния труд. Статистическите анализи са подбрани в съответствие с типовете изследвания и търсените зависимости.

Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Резултатите за всеки изследван показател са представени статистически верифицирано – обикновено със сравнителна таблица, кутийна графика и интервална графика, които показват един и същ резултат по различен начин. Предимство на работата е извеждането на прогностичната роля на показателя.

На места усещането е, че резултатите не са описани от ревматолог, а от статистик. В тях липсва критичният клиничен поглед и интерпретация.

Молекулярно-биологичните анализи, макар да не показват разлика в нивата на генна експресия на проинфламаторните гени, са надеждни и трасират възможност за интересна дискусия и бъдещи проучвания.

Хипотезата за серумния YKL-40 и циркулиращата миРНК-214 като биомаркери при SSc се нуждае от допълнителни доказателства, но сама по себе си е оригинална и иновативна.

В резултатите липсва описание на находките от образните изследвания, които са посочени като основни още в заглавието на дисертацията. В дискусията, обаче, се анализира клиничната значимост на ултрасонографското изследване на стави и сухожилия и ехографската оценка на белия дроб.

Много коректно в края на дискусията са посочени ограниченията на изследването и са очертани бъдещите насоки.

Посочените 917 цитирани литературни източници са респектиращи като бройка и искрено се надявам, че дисертантката реално се е запознала с тях в пълен текст. И една трета от посочения брой би бил достатъчен за аналитична дискусия, ако те са използвани адекватно и креативно.

Би било редно в една клинична дисертация за НС „доктор на науките“ да има предложение за оригинален клинично-лабораторен алгоритъм или за насоки, които да подобрят диагностично-лечебния процес или мониторинга и прогнозата на изследваното заболяване. Сигурна съм, че и с наличните резултати това е възможно да се направи.

Отбелязана е финансовата подкрепа, осигурена от проектно финансиране от МУ-Пловдив и от БАМСУ.

Приемам **изводите** от дисертационния труд като съдържание и като лично дело на докторантката. Като цяло те коректно отразяват резултатите от

разработката. Първият извод за цитокинов/хемокинов дисбаланс като предпоставка за водещата клинична симптоматика, е факт, известен от литературата.

По отношение на приносите считам като постижение на дисертантката разработеният US10SSc score за ставни и сухожилни прояви при SSc.

Съдържанието на **автореферата** отговаря на това на дисертацията. Изготвен е според изискванията за подобен труд. Авторефератът отразява основните резултати, постигнати в дисертацията.

Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Д-р Каралилова е представила 15 публикации, свързани с дисертационния труд, съгласно изискванията на Правилника на МУ-Пловдив. На 5 от тях тя е първи автор.

От 4 от публикациите са в сборници от конференции, 1 е разширено резюме от европейски конгрес, 4 са отпечатани в сп. Ревматология, 2 в Medical Magazine и 2 в Folia medica. Най-значителното научно признание, макар да не е свързано директно със системната склероза, е публикацията в Medical Ultrasonography с импакт фактор 1.674, където дисертантката е първи автор. Друга статия върху ревматоидния артрит е отпечатана в Rheumatology International с импакт фактор 1.952.

Резултатите от дисертацията са изнесени на различни национални и международни форуми.

Въпреки критичните бележки и коментари по дисертационния труд, сравнявайки минималните национални наукометрични показатели с тези на д-р Р. Каралилова, считам, че тя формално покрива необходимия брой точки.

Група от показател и	Съдържание	Доктор на науките	Д-р Каралилова
А	Показател 1	50	50
Б	Показател 2	100	100
В	Показатели 3 и 4	-	-
Г	Сума от показателите от 5 до 9	100	157.17
Д	Сума от показателите от 10 до 12	100	430
Общо		350	737.17

Личните ми впечатления от д-р Каралилова са свързани с дългогодишната съвместна работа с екипа на катедрата, която ръководя. В хода на няколко общи проекта тя е показала впечатляваща организираност, ангажирано и компетентно участие. В публикациите се е включвала с професионално авторско участие и е

колаборатор, на когото може да се разчита. По отношение на настоящото проучване нямам съмнения, че е лично нейно дело.

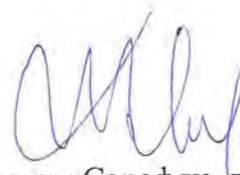
ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на д-р Росица Валериева Каралилова, дм съдържа научни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България за придобиване на научната степен “доктор на науките” по научна специалност „Ревматология“

Поради гореизложеното, давам своята положителна оценка за проведеното изследване и предлагам на членовете на научното жури да присъдят научната степен “доктор на науките” по ревматология, в професионално направление „Медицина“ на д-р Росица Валериева Каралилова.

24.11. 2020 г.

Рецензент:

Проф. д-р Виктория Сарафян, дмн